

מהותי בין התכנים המיוחדים המבוטאים דרך הרישומים ובין האספקט הדקורטיבי האסתטיציסטי של החלוקה למשטחים. אם מוסיפים לכך גם את ההדגשה על הצורה - הצבע תופס בציוריה של רימונה קדם מקום משני לכל היותר (אגב, דבר אופייני לעיצוב הנשען על חומריות) - אפשר לקבל תמונה ברורה למדי של סולם האיכויות בתערוכה: במוצגים בהם מופיע הרישום כגורם שליט (או בלעדי) תופיע האווירה הגרוטסקית של "שבת המכשפות" ויעדר כמעט לגמרי האספקט הדקורטיבי; היפוכו של דבר במוצגים המופשטים הבנויים על משטחי חומריות - באלה מופיע אספקט דקורטיבי בעיקר. בציורים בהם מופיעות שתי התפיסות בעת ובעונה אחת - ואלה הם רוב המוצגים בתערוכה - הולכת כל תפיסה לדרכה היא, מבלי שתהיה הצטלבות אמיתית בין שתיהן. אם רוצים להקפיד, אפשר לומר שהמצע המשותף היחיד בין שתי התפיסות הוא שהציורים עשויים בידי אותה ציירת עצמה; אך עובדה זו מצביעה יותר על כפילות תפיסה של הציירת מאשר על אפשרות איחוד אורגני במסגרת ציורית.

פנחס עשת

"פנחס עשת" / הארץ / 11.11.66 / תע' יחיד / פיסול / מוזיאון תל-אביב

תערוכת היחיד של פנחס עשת לפני פחות משנה, וייצוגו בתערוכות הסתיו ותערוכות +10, הפכו אמן זה למוכר והתערוכה הנוכחית, למרות היותה מורכבת בחלקה מעבודות חדשות, מהווה מעין תערוכת סיכום בה מודגשות בבהירות רבה הבעיות המעסיקות אותו. משתקף כאן מעין קו גבול המצביע, מצד אחד, על המוטיבים הצורניים המשמשים כנושא לווריאציות ביצירתו, ומצד שני, מגדיר את השאלות הפיסוליות שכל הפסלים משמשים תשובות להם. את פיסולו של פנחס עשת אפשר לראות כניסיונות תשובה על ארבע שאלות פיסוליות: א) כיצד לבטא את המתחים הנוצרים בין נפחים סמוכים, כך שכל נפח ישמור ככל האפשר על תבניתו הפשוטה, אך בעת ובעונה אחת ישקף את השפעת הנפחים השכנים. ב) כיצד לעצב נפחים כך, שכל נפח ישמור על אופיו העצמאי, אך בעת ובעונה אחת יהווה, יחד עם שאר הנפחים המרכיבים את היחידה הפיסולית, קבוצת-על שגם היא מהווה תבנית פשוטה ככל האפשר. ג) כיצד להפוך את הפסל, שמעצם טבעו הוא יחידה בחלל ומושפע ממנו, ליחידה עצמאית ככל האפשר שתושפע בצורה המזערית ממיקום הפסל והחלל בו הוא נתון. ד) מאחר שעוסקים בצורות פשוטות (קוביה, כדור וכו'), כיצד אפשר להקנות משהו מהתנועה לצורות אלה, הנוטות להיות סטאטיות. לדוגמא, פנחס עשת מציע שני פתרונות אפשריים לבעיה זו: בזה המקובל יותר הוא מעצב את הנפחים בעזרת פח המהווה מעין קרום המגדיר את הנפח ומקנה לו מעין "נשימה"; אפשרות אחרת, מקובלת פחות, היא לעצב את הנפח בעזרת פסים החוקקים את הצורה ומרמזים לתנועה. ארבע שאלות אלה משמשות לפנחס עשת מעין רעיון מנחה, המדריך אותו. ממילא

418

משמש רעיון זה גם בקריטריון להיותו של פסל זה או אחר "מוצלח" יותר או פחות. מבחינה זו, אפשר לציין שתערוכתו של פנחס עשת היא מהתערוכות הבודדות המספקות בצורה בהירה ביותר לא רק פתרונות אמנותיים אלא גם קריטריון ברור למדי לבדיקת הפתרונות.

הנרי שלזניאק

"הנרי שלזניאק" / הארץ / 2.12.66 / תע' יחיד / גלריה "מסדה" / תל-אביב

אחד ההבדלים הבולטים - והעקרוניים - שבין מוצריו של הצלם ליצירותיו של הצייר נובע מהשינוי בין דרך העיצוב ותהליכי הביצוע השונים בהם נעזרים אמנים שונים אלה. הצייר יכול, בעזרת המכחול והעיפרון, לעצב את עולמו הציורי כשהוא מתחיל מהיחידות היסודיות והראשוניות ביותר: הקו, הצבע, משיכת המכחול וכו'. אלה מאפשרים לו לעצב "כתב יד" ציורי שאינו ברי-ביצוע לגבי הצלם. הצלם, גם אם הוא יכול לפקח על האור, על הקומפוזיציה הכללית של צילום, על החדות וכיוצא באלה, אינו ממש מעצב את היחידות מהן בנויה הקומפוזיציה - יחידות אלה הן לגביו בחזקת "נתון" שאינו ניתן לרדוקציה נוספת. במילים אחרות, הצייר השואף לצייר פרח, יעצב את הפרח במשיכות מכחול ובכך כבר יכניס ליצירה רובד אישי של כתב יד ציורי; הצלם ייאלץ להסתפק בעיצוב משני שיעשה לפני הצילום או, ברוב המקרים, בעזרת המעבדה - ואין באפשרותו לעצב את המושא מבראשית. אפילו במקרים בהם מותר הצלם מכל וכל על תיווכה של המצלמה ובונה את יצירתו ישירות במעבדה על ידי הפעלת נייר הצילום - ובכך הוא מתקרב הרבה יותר לציור - עדיין יחסרו ביצירה כמה מימדים בהם משתמש הצייר: חומריות הצבע וכו'.

אין כל פלא, לכן, שהצלם השואף להגביר את האפקטים האמנותיים הטהורים ביצירתו יזדקק לעיתים קרובות לעבודת מעבדה מרובה, ובמקרה של הנרי שלזניאק, גם לשימוש בקולאז' ואפילו שימוש במכחול חופשי, צבע וחריטה.

עם התפתחות האמנות הפלסטית בשנים האחרונות והשימוש המרובה בקולאז', נוצרה אפשרות להתקרבות נוספת בין הציור והצילום. הצייר המשתמש בקולאז', מוותר במקרים רבים על העיצוב הראשי של החלקים מהם הוא מרכיב את הקולאז' ונעזר בחלקים "מוכנים". דבר זה - אם כי בכמה הבדלים חשובים - ניתן להיעשות גם על ידי הצלם.

הנרי שלזניאק, בתערוכתו הנוכחית, מציג תצלומים הנעזרים בעבודת מעבדה עשירה, חיתוך, קולאז' ושימוש במכחול וחריטה. כנושא צורני מופיע לרוב תצלום של דמות - לעיתים מעובד כבר הנושא כך שייראה כתחקיק באבן (הדפסה דרך נגטיב ופוזיטיב המונחים זה מעל זה). נושא צורני זה עובר תהליכי עיבוד - הכפלה, צביעה, חיתוך וצרוף - המחברים יחד ומהווים קומפוזיציה עצמאית. מבחינת מבנה, מופיע, לכן, הרבה מבנה של נושא וריאציות.

האפקטים המוזרים בהם נראית הדמות נזילה ומתמוססת בחלל שמסביבה, הקולאז'ים